

ੴ

GURBANI CONTEMPLATION

20

***GURU-SATGURU* (GURU-TRUE GURU) PART-1**

ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਿਯਹੁ ਹਮਾਰਾ ॥

‘KHOJI’

ਗੁਰੂ-ਸਤਿਗੁਰੂ

ਭਾਗ - 1

‘ਗੁਰੂ’ ਸ਼ਬਦ ਗ੍ਰੀ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ – ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਨਿਗਲਣਾ ਅਤੇ ਸਮਝਾਉਣਾ, ਜੋ ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਅਗਿਆਨਤਾ ਜਾਂ ਭਰਮ ਦੇ ਹਨੇਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ‘ਸ਼ਖਸੀਅਤ’ ਜਾਂ ‘ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ’ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ –

1. ਸੰਸਾਰਕ ਅਗਿਆਨਤਾ – ਬੀਮਾਰੀ, ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਜਾਂ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਣ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

2. ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਗਿਆਨਤਾ – ਦੁਨਿਆਵੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸੁਣੇ-ਸੁਣਾਏ, ਉਪਰੇ, ਅਧੂਰੇ, ਗਲਤ ਖਿਆਲ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਜਾਂ ਹਨੇਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਕੱਲ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਸਧਾਰਣ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਦਿਆ ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਇਕੀ ਵਿਦਿਆ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੁਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਦਭੁਤ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮਨ ਇੰਨਾ ਚੁੰਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੇਂਦਰ ‘ਆਪੇ’ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ‘ਆਤਮ-ਹੀਣ’, ਰੁੱਖਾ-ਸੁੱਕਾ ਅਤੇ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਡੀ ‘ਹਉਮੈ’ ਵੀ ਵੱਧਦੀ-ਫੁੱਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸੁਰੀ ਅਉਗਣ – ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਨਿੰਦਾ, ਨਫਰਤ, ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ, ਬੇਈਮਾਨੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ (corruption), ਲੜਾਈਆਂ, ਝਗੜੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ, ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ, ਜੁਲਮ, ਅਤਿਆਚਾਰ ਤੇ ਲੜਾਈਆਂ-ਝਗੜੇ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵੱਧ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਰ ਥਾਂ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ‘ਮਾਇਕੀ ਅੱਗ’ ਦਾ ਭਾਬੜ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

GURU-SATGURU (GURU-TRUE GURU) PART-1

The ‘GURU’ word has originated from the seed element - its meaning is to swallow and make one understand; **the Guru is he, who eats away ignorance and makes a Sikh understand the knowledge essence.**

Hence, the ‘**personality**’ which removes the darkness of ignorance, or doubt, or the ‘**intuitive knowledge**’ alone can be called ‘Guru’.

Ignorance is of two types –

1. **Worldly ignorance** - Due to an illness, illiteracy, or lack of know-how, the human brain is not fully developed. As a result of this ignorance, man faces trouble in every aspect of life.
2. **Spiritual Ignorance** - The incomplete, superficial, rigid, just heard of, false know-how or beliefs about the worldly, religious or spiritual realms are called spiritual ignorance or darkness.

These days, the general and scientific teaching has made tremendous progress in the schools and colleges. This worldly education has provided us many body and mental comforts, but the wonderful scientific splashes have blinded our mind so much, that we have entirely forgotten the Source Center ‘**Self**’, due to which **our life has become ‘non-spiritual’, rude-meagre, and selfish.** With this our ‘**ego**’ is getting bloated, and within us **in lieu of virtues; evil faults**, such as lust, anger, slander, hatred, selfishness, dishonesty, corruption, fights, quarrels are predominant in every aspect of our life. Robbery, coercion, cruelty, injustice, fights-quarrels are on the rise every day in the world, due to which everywhere **violence is increasing**, and the entire world has become a **conflagration of ‘worldly fire’.**

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰਕ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਥਵਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਇਉਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ ਹਨ –

ਇਹ ਜਗੁ ਜਲਤਾ ਦੇਖਿ ਕੈ ਭਜਿ ਪਏ ਹਰਿ ਸਰਣਾਈ ਰਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੭੧)

ਆਤਸ ਦੁਨੀਆ ਖੁਨਕ ਨਾਮੁ ਖੁਦਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੨੯੧)

ਮਾਇਕੀ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਇੰਨਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੁਨੀਆ ਜਲ-ਬਲ-ਸਤ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਾਇਕੀ ਵਿਦਿਆ, ਦੁਨੀਆ ਦੀ 'ਗੁੱਝੀ ਔਗ' ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੱਚੀ, ਸਦੀਵੀ, ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਇਸ ਸੰਸਾਰਿਕ 'ਔਗ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ', ਮਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ 'ਆਤਮਿਕ ਵਿਦਿਆ' ਅਥਵਾ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ, ਕਿ ਹੁਣ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲੋਂ ਆਤਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪੜਿਆ ਮੁਰਖੁ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਨਾਉ ਪੜੀਐ ਨਾਉ ਬੁੜੀਐ ਗੁਰਮਤੀ ਵੀਚਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੪੦)

ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੁਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੪੦)

ਹਰਿ ਪੜੁ ਹਰਿ ਲਿਖੁ ਹਰਿ ਜਪਿ ਹਰਿ ਗਾਉ
ਹਰਿ ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੬੬)

ਹਰਿ ਪੜੀਐ ਹਰਿ ਬੁੜੀਐ ਗੁਰਮਤੀ ਨਾਮਿ ਉਧਾਰਾ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਪੂਰੀ ਮਤਿ ਹੈ ਪੂਰੈ ਸਬਦਿ ਬੀਚਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-1009)

ਬਾਹਰਲੀ ਮਾਇਕੀ ਵਿਦਿਆ ਜਿਥੇ ਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰਲਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮੈਲਾ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਰਸਾਤਲ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ 'ਆਤਮਿਕ ਵਿਦਿਆ' ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਤਮਿਕ ਪੰਥ ਵੱਲ ਭੀ ਇਹ ਸੰਸਾਰੀ ਵਿਦਿਆ ਜਾਂ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣੀ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ 'ਚੋਬੇ-ਪਦ' ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਿਰੋਲ 'ਅਨੁਭਵ' ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਰੋਲ ਆਤਮਿਕ ਖੇਲ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ।

ਆਤਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਲਈ ਆਤਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕ (spiritual Master) ਜਾਂ 'ਗੁਰੂ' ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ (consciousness) ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ 'ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ' ਦੇ ਸਕਣ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ (universities) ਸਿਰਫ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਆਤਮਿਕ

Guru Nanak Sahib upon seeing and feeling this state of the world has given instructions as such –

Seeing this world on fire, I have hastened to the Lord's refuge. 571

This world is but fire and cool is the Lord's Name. 1291

Despite such progress in the *Mayaci* and scientific education, the world is burning-smoldering and suffering immensely. This means that the entire worldly education is incapable of **extinguishing the 'latent' worldly fire** and ushering in true lasting peace-comfort.

In other words some other uplifting '**spiritual education**' or **intuitive knowledge is required to 'extinguish this worldly fire', remove the mind's darkness and bring peace-comfort.** From this it is evident that **greater attention now needs to be given to spiritual education** in lieu of the worldly teachings.

The scholar, who harbors greed avarice and pride is called a fool.

Read thou the Name and realize the Name O man! and ponder over the Guru's instruction. 140

To instruct his mind, man ought to study Divine knowledge to some extent. 340

Read of God, write of God, repeat God's Name, sing God's praise and thy God shall ferry thee across the terrible ocean. 669

By Gurus instruction utter and realize thou the Lord's Name. It is through the Name that thou shall be emancipated.

Perfect is the understanding of the Perfect Guru and through the Perfect Guru, the Lord is meditated upon. 1009

The extrovert *Mayaci* education, while providing us the external comforts, is simultaneously **polluting our mind and taking us downhill**, and we are **becoming devoid of the 'spiritual education'**. This worldly education or intellectual knowledge **can also be helpful to a certain extent for the spiritual path.** After this, it is of no use, because it is **limited to the three attributes sphere of Maya.** Beyond this, the intuitive knowledge of the fourth-state is purely a matter of **self-realization which is entirely the spiritual-play and beyond the grasp of worldly intellect.**

For the spiritual education, a **spiritual Master or 'Guru'** is needed, who can develop our **consciousness** and impart '**spiritual-wisdom**'. These days, the universities of worldly education **only** develop our intellect, which due to being **hollow** –

ਵਲਵਲਿਆਂ ਜਾਂ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਇਲਾਹੀ 'ਭਾਵਨਾ' ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਭਾਵਨਾ-ਹੀਣ, ਰੁੱਖ-ਸੁੱਕਾ ਮਸ਼ੀਨੀ ਬੁੱਤ (mechanical robot) ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਾਨੂੰ ਐਸੀ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਜਿਸਮਾਨੀ, ਦਿਮਾਗੀ, ਮਾਨਸਿਕ, ਸਾਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਪੱਖ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਸਕਣ । ਸਾਡੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ 'ਪੱਖ' ਵਲ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਅਤੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਵਿਦਿਅਕ ਤੇ ਆਤਮਿਕ 'ਗੁਰੂ ਕੁਲ' ਬੜੇ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਟੈਕਸਲਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ' । ਹੁਣ ਭੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ' ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਬੜੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਰਚੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਜਵਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਸਾਧ, ਸੰਤ, ਭਗਤ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਹ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਸਹੀ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੇਧ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਤੇ ਬਾਣੀਆਂ ਸਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲਈ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ 'ਗੁਰੂ' ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਤੇ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਵੀ 'ਗੁਰੂ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ 'ਗੁਰੂ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਸੀ । ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਹਾਲੇ ਵੀ ਕਈ ਥਾਈਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ । ਹਾਲੇ ਵੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ, ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ' ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ 'ਗੁਰੂ' ਲਫਜ਼ ਹੋਰ ਮਤਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਆਮ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ, ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਲਫਜ਼ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕਾ, ਭੁਲੇਖਾ ਜਾਂ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ 'ਗੁਰੂ' ਲਫਜ਼ ਤੋਂ ਘਿਰਨਤ (allergic) ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮਤਾਂ ਜਾਂ ਨਿਸਚਿਆਂ ਬਾਬਤ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਵੀ ਬੜੇ ਉਦਾਰ ਚਿਤ ਨਾਲ ਹਰ ਇਕ ਮਤ ਦੇ ਨਿਸਚਿਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਐਸੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਉਦਾਰ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਅਨ-ਮਤਾਂ ਦੇ ਨਿਸਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੀਏ, ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਲੜਾਈ-ਭਗੜੇ ਨਾ ਹੋਣ, ਤੇ –

ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੨੯੯)

ਵਾਲਾ ਸਾਡਾ ਵਤੀਰਾ ਹੋਵੇ ।

from the **spiritual impulse** or invisible Divine sentiments, are converting man into a **mechanical robot** of no sentiments, impassive/ dry. This does not mean that we do not need the worldly education, but we need such a **complete education** with which our life's bodily, mental, intellectual, social, **religious, and spiritual aspects can fully develop**. Our education teachers and leaders need to pay special attention to this aspect. In the natural environment of olden times universities, both the educational and spiritual were very successful, like the Taxila university. Even now, such a university 'Shanti Niketan' in Bengal is running very successfully.

Since the beginning of Creation, for imparting **spiritual education**, Gurus, Holy men, Prophets, Sadhus, Saints, Devotees, Beloved Gurmukhs, have been coming into Being. They kept imparting the world **true spiritual instruction** and left behind for our guidance and enlightenment their *Banis* and teachings.

For quite some time, regarding the '**Guru-Satguru**' word and sentiments, many doubts-delusions have come into play and discussions are going on, which need to be examined.

In the beginning it has been told the light which **removes darkness of ignorance is also called 'Guru'**. In old times, the teachers imparting all types of education were called 'Gurus', because were removing their students' darkness of ignorance. This custom is still prevalent in many places. Even now, those giving instructions in music, weaponry, and many other areas are addressed to as 'Guru'. This Guru word is also prevalent in many other faiths and we should not have doubt, delusion, or carry on discussion and neither be allergic to this 'Guru' word. We should be extremely **broad minded and tolerant** of other creeds or faiths. Gurbani has also whole heartedly shown great respect for every religious faith. If we contemplate on all religious beliefs and faiths from this point of view of whole heartedness and broad mind, we will have no negativity, enmity, quarrels/ fights, etc., towards anyone. Our attitude will be like Gurbani's following verse –

No one now is my enemy, nor is anyone a stranger to me and I am the friend of all.

‘ਗੁਰੂ’ ਪਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਅਤਿ ਹੀ ਦੀਰਘ ਤੇ ਸੂਖਮ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗਿਆਨੀਆਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹੀ ਵੀ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ, ਲੇਖ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛੱਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਇਸ ਲੇਖ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

‘ਗੁਰੂ’ ਅੱਖਰ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ, ਆਤਮਾ, ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸਮੁੱਚੇ ਸਾਮਾਨਯ ਗਿਆਨ (overall knowledge) ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਣੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਐਡੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ‘ਹੁਕਮ’ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਕ ਸਾਰ, ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਨੇਮ-ਬੱਧ, ਐਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ‘1’ ਇਕ ਹੈ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਅਨੇਕਤਾ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ‘ਸੰਸਾਰ’, ‘ਮਾਇਆ’, ‘ਕੁਦਰਤ’, ‘ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣ’ ਆਦਿ ਕਹਿ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ, ਜੋ ਹਰ ਸੈ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ‘ਜੀਵਨ-ਰੌ’ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ‘ਸ਼ਕਤੀ’, ‘ਜੀਵਨ ਰੌ’ (life current) ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਨੇ ਮਾਦੇ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕ ਤੋਂ ਬਾਰੀਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਸਿਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਠੋਸ ਮਾਦਾ (dead matter) ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸੂਖਮ –

- ਪਰੋਟੋਨਜ਼ (Protons)
- ਨੀਊਟ੍ਰੋਨਜ਼ (Neutrons)
- ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਜ਼ (Electrons)

ਆਦਿ ਬਾਰੀਕ ਅਣੂਆਂ (minute nuclear particles) ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਜ਼ ਦੀ ਹਰਕਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ (electric current) ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਹਰ ਵਸਤੂ ‘ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਸ਼ਿਸ਼’ ਜਾਂ ‘ਧਰਤ ਖਿਚ’ (gravity) ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਹਰ ਵਸਤੂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ (atoms) ਇਸ ‘ਖਿਚ’ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

‘ਪਦਾਰਥਕ-ਖਿਚ’, ‘ਚੁੰਬਕੀ-ਖਿਚ’ ਵਾਂਗ ਇਕ ‘ਅੰਨ੍ਹੇ-ਨੇਮ’ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮ ਅਚੇਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਲਾਹੀ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਪਰਲੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਠੋਸ-ਮਾਦੇ (dead matter) ਵਿਚ ਵੀ ‘ਸ਼ਕਤੀ’ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ‘ਸ਼ਕਤੀ’ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਿਯਮ ‘ਚੇਤਨ’

Due to the ‘Guru’ status subject being extremely deep and subtle, it has been the subject of only the learned, educated, enlightened souls and Gurmukhs. Many essays, books and discourses have also been published on this issue. In the light of *Gurbani*, some thoughts on this subject are presented to the *Sangat* through this article.

Before deliberating on the ‘Guru’ word, it will be beneficial to shine light on the overall knowledge of God, Soul, World and *Maya*.

It has been recognized that God has created this world at His pleasure, brought into being the 8.4 million species and to run such a large expanse established the ‘**Divine Will**’ which is always functioning meticulously, spontaneously, and is fully *Naam* and Time bound. God is One and upon Creating the world became Infinite-Form from the One-Form. This creation has been described in *Gurbani* as World, *Maya*, Nature, Three attributes, etc. Like the Sun and its rays penetrate its life current in every object, similarly God’s ‘power’, ‘**life-current**’ function unseen in the entire creation.

The scientists have proven by splitting matter, that this dead matter is made up of invisible and subtle –

- Protons
- Neutrons
- Electrons, etc.,

minute nuclear particles. Due to the electrons vibration, the electric current and all other material objects come into being. Exactly the same way, the earth’s every element is **under the** earth’s invisible pull, ‘**gravity**’. Every element’s atoms are bound by the law of this ‘gravity’.

The ‘elements-pull’ like the ‘magnetic-pull’ works according to an invisible law. Due to such natural laws being devoid of consciousness, they can be separated from the Divine laws. From the above two examples it becomes clear that ‘power’ is also functioning in dead matter. But this power and its laws have no consciousness –

ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੁੱਧੀ (intelligence) ਅਤੇ ਵਲਵਲੇ (emotions) ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਬਾਹਰਲੇ, ਦਿਸਦੇ ਸੰਸਾਰਕ ਤੱਤਾਂ (elements) ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਚੇਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਚਾਲਕ (controller or driver), ਇਕ ਹੋਰ 'ਸਤ-ਚਿਤ-ਆਨੰਦ' ਸਰੂਪ 'ਪਰਮ-ਤੱਤ' (drimal element) ਹੈ। ਇਹ ਜਿਉਂਦੀ-ਜਾਗਦੀ 'ਆਤਮਿਕ-ਰੌ' (divine life current) 'ਅਨਹਦ-ਧੁਨੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਇਹ 'ਆਤਮਿਕ-ਜੀਵਨ-ਰੌ' ਵਿਚ ਹੀ ਇਲਾਹੀ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨ, ਸ਼ਕਤੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਆਤਮਿਕ ਗੁਣ ਭਰਪੂਰ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ –

ਨਾਮ
ਸਬਦ
ਹੁਕਮ
ਪਿਰਮ ਰਸ
ਅਨਹਦ ਤੁਣਕਾਰ
ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ

ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਉਸ ਗੁਪਤ 'ਪਰਮ-ਤੱਤ', 'ਜੀਵਨ-ਰੌ', 'ਨਾਮ', 'ਸਬਦ', 'ਹੁਕਮ' ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਇਸ 'ਪਰਮ-ਤੱਤ' ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਲੋਕ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ –

ਪਹਿਲਾ – ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਾਲਾ ਤੇ
ਦੂਸਰਾ – ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ।

ਅਗਿਆਨਤਾ ਜਾਂ ਭਰਮ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਆਪਣੇ ਕੇਂਦਰ, 'ਜੀਵਨ ਰੌ' ਤੇ 'ਨਾਮ' ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਆਸਰੇ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ –

ਭਰਮੇ ਆਵੈ ਭਰਮੇ ਜਾਇ ॥
ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਨਮਿਆ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੬੧)
ਇਹੁ ਜਗੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ਮੋਹ ਠਗਉਲੀ ਪਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੩੩)
ਭਰਮੇ ਭੁਲਾ ਫਿਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਮਰਿ ਜਨਮੈ ਜਮੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੬੦)
ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਮਾਇਆ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ਹਉਮੈ ਬੰਧਨ ਕਮਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੦੪)

because they are devoid of intelligence and emotions. The controller or driver of these visible external elements is another primal element of truth-conscience-bliss form. This living-alive Divine-life current in the form of 'celestial melody' is prevalent in the entire universe. The pure divine wisdom, power, illumination and many other spiritual virtues are prevalent in this intuitive-spiritual-life-current, which in Bani have been described as –

Naam (The Name)
Shabad (Wordless Word)
Hukam (Divine Will)
Primal Elixir
Celestial Music
Celestial Melody
Supreme Wisdom

This universe is running on the power and light of this hidden 'Supreme-Essence', 'Life-Current', *Naam*, *Shabad*, Divine Will; but the **humans are unaware of the being and inheritance** of their 'Primal-Essence' and Treasure. The people in this world lead two kinds of lives –

First – **Ignorance type.**
Second – **Intuitive Illumined type.**

In the **life of ignorance or doubt**, the entire world being unaware of its Center, Life-Current, and *Naam*, **supported by ego lives in the three attributes of Maya**. This picture has been so sketched in *Gurbani* –

In doubt the mortal comes, and in doubt he goes away.
This world is born out of love of mammon. 161
By giving the intoxicating herb of worldly love, this World is led astray in doubt. 233
Beguiled by doubt the world wanders about.
It suffers transmigration and death's courier ruins it. 560
The three faced mammon has misled the man into delusion, and He gathers the nooses of self-conceit. 604

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਜਗੁ ਭਰਮ ਭੁਲਾਨਾ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਡੋਡਿਆ ਮਾਇਆ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ—)

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਸਭੁ ਅੰਧ ਅੰਧੇਰਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਿਸਹਿ ਬੁਝਾਇਦਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੬੫)

ਇਹ ਭਰਮ-ਹਨੇਰਾ ਅਥਵਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਸੂਖਮ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਜੋ ਦਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ 'ਗੁਰੂ' ਹੀ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਖੋਲੇ ਕਪਾਟ ॥

ਮੁਕਤੁ ਭਏ ਬਿਨਸੇ ਭ੍ਰਮ ਬਾਟ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੮੮)

ਡੀਗਨ ਡੋਲਾ ਤਉ ਲਉ ਜਉ ਮਨ ਕੇ ਭਰਮਾ ॥

ਭ੍ਰਮ ਕਾਟੇ ਗੁਰਿ ਆਪਣੈ ਪਾਏ ਬਿਸਰਮਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੦੦)

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥

ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੬੩)

ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਇਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੭੩)

ਜਦ ਆਪਾਂ 'ਗੁਰੂ' ਜਾਂ 'ਸਤਿਗੁਰੂ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਫੌਰਨ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ 'ਦੇਹ' ਸਰੂਪ ਗੁਰੂਆਂ ਵਲ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਤਸਵੀਰਾਂ ਯਾ ਕਲੰਡਰਾਂ ਉਤੇ ਛਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਹ ਸਾਡੀ 'ਦੇਹ ਸਰੂਪ' ਕਲਪਨਾ ਜਾਂ ਨਿਸਚਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਗੁਰੂ' ਪਦ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਾਂ ਪਿਛੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਹਾ ਕਿ -

ਇਕ ਗੁਰੂ

ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ

ਸਤਿ-ਗੁਰੂ

ਸਚਾ-ਗੁਰੂ

ਗੁਰੂ-ਬੋਹਿਬ

ਗੁਰੂ-ਖੇਵਟ

ਗੁਰੂ-ਤੀਰਥ

ਗੁਰੂ-ਦਰੀਆਉ

ਗੁਰੂ-ਪੀਰ

ਗੁਰੂ-ਪਾਰਸ

ਗੁਰੂ-ਦੀਪਕ

O saints, this world is gone astray in doubt.

It has forsaken the meditation of the Lord's Name and has sold itself to worldly attachments. 684

Without the Name, all is utter darkness, Rare is the one, who understands this through the Guru's grace. 1065

This doubt-darkness or ignorance is the mind's **subtle state**, which cannot be changed with the worldly education; because according to *Gurbani* **only the 'Guru' can correct this state.**

Says Nanak, the Guru has opened my blinds.

I am emancipated, and my ground of doubt is destroyed. 188

As long as there are doubts in the mind till then man falls and staggers. When my Guru removed my doubts, I obtained rest. 400

If hundred moons arise and a thousand suns appear, even with so much light, there would be pitch darkness without the Guru. 463

The Satguru has applied the collyrium of Divine knowledge and the darkness of my ignorance is dispelled. 573

Whenever we hear or talk about '**Guru or Satguru**', immediately and spontaneously our attention goes towards the bodily Gurus, which are published as photographs or on calendars. But, this faith or **imagination on 'body form' is not in accord with the Gurbani's view.**

In *Gurbani*, **many adjectives** have been used either in front or after the word '**Guru**' -

One Guru

Complete Guru

True-Guru

Truthful-Guru

Guru-Sahib

Guru-Ship

Guru-Boatman

Guru-Pilgrimage

Guru-River

Guru-Holy Man

Guru-Philosopher Stone

Guru-Lamp

ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ
ਗੁਰੂ-ਮਾਤਾ
ਗੁਰੂ-ਦਾਤਾ
ਗੁਰੂ-ਹਿਵੈ ਘਰ
ਗੁਰੂ-ਸੀਤਲ
ਗੁਰੂ-ਮਿਤ੍ਰ
ਗੁਰੂ-ਬਾਲ ਸਖਾਈ
ਗਿਆਨ-ਗੁਰੂ
ਗੁਰੂ-ਪਰਮੇਸਰ
ਗੁਰੂ-ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ
ਗੁਰੂ-ਗੋਬਿੰਦ
ਗੁਰੂ-ਸਿੱਖ
ਗੁਰੂ-ਸਾਧੂ
ਗੁਰੂ-ਸੰਤ
ਗੁਰੂ-ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ
ਗੁਰੂ-ਦੇਵ
ਗੁਰੂ-ਸਬਦ, ਆਦਿ ।

Guru-Father
Guru-Mother
Guru-Giver
Guru-Ice Home
Guru-Cool
Guru-Friend
Guru-Child Support
Knowledge-Guru
Guru-Supreme Lord
Guru-Lord of the Earth, God
Guru-Sikh
Guru-Sadhu
Guru-Saint
Guru-God Wisdom
Guru-Angel
Guru *Shabad*, etc.

‘ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ’ ਪਦ ਦੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਦ ਲੋਹਾ ਲਾਲ ਸੂਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਲੋਹਾ ਅੱਗ ਵਰਗਾ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ‘ਅੱਗ ਦਾ ਸਰੂਪ’ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਬਦ-ਰੂਪ ‘ਗੁਰੂ’ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ‘ਸਮੀਪਤਾ’ ਵਿਚ ‘ਅਕਾਲ ਰੂਪ’ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ‘ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ’ ਦਾ ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਜੋਂ ਉਹੀ ਕਿਰਨਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ‘ਸੂਰਜ-ਰੂਪ’ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਰਨਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਉਪਰਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਭੀ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

It is important to dwell on the affirmation of ‘Guru God’. When **iron becomes red hot in fire**, we say that the **iron has become ‘fire-form’** or red like the fire. Similarly, the **Shabad-Form ‘Guru’** in ‘closeness’ to the Timeless-Being becomes the **Timeless-Form** and in that context the ‘**Guru-God**’ adjective has been used. As an example the **same rays** near the Sun are called ‘**Sun-Form**’ but **far away only remain rays**. With the above example, all other adjectives can be easily understood.

ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਗੁਰੂ’ ਲਫਜ਼ ਦਾ ਕਿਸੇ ਸੂਖਮ ‘ਪਰਮ-ਤੱਤ’ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ‘ਦੇਹ ਸਰੂਪ’ ਵੱਲ । ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ –

From all these adjectives it is understood that according to *Gurmat* (Guru tenets), the word ‘**Guru**’ **points towards a subtle ‘Primal-Essence, not the ‘body-form’**. It is clearly written in *Gurbani* –

ਹਿਰਦੈ ਚਰਣ ਸਬਦੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਨਾਨਕ ਬਾਂਧਿਓ ਖਾਲ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੮੦)

ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ ਚੇਲਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੪੩)

ਗੁਰਮੁਰਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚਿ ਪਰਗਟੀ ਆਇਆ ॥

(ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੨੪/੨੫)

Enshrine His feet in his mind, Nanak has tied the holy word of the True Guru to his hem. 680

Shabad is the Guru, the focused Consciousness His disciple. 943

The physical body of the Guru is ‘Word’ of the Guru which becomes perceptible only in the holy congregation. VBG-24/25

ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ 'ਗੁਰੂ' – 'ਸ਼ਬਦ' ਰੂਪ ਹੈ, ਤੇ ਇਹ 'ਸ਼ਬਦ', ਸੂਖਮ 'ਪਰਮ-ਤੱਤ', 'ਨਾਮ', ਜੀਵਨ-ਰੌ' (spiritual essence, divine life current) 'ਜੋਤਿ' ਹੈ, ਜੋ ਸਰਬ ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਉਤ-ਪੱਤ ਹੈ। ਉਪਰਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਏਸੇ ਗੁਰੂ ਲਵਜ਼ ਨੂੰ ਸੋਝਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ 'ਜੋਤ ਸਰੂਪ' ਜਾਂ 'ਸ਼ਬਦ ਸਰੂਪ' ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ 'ਮੋਟੀ ਬੁੱਧੀ' ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਪਕੜ ਗੋਚਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਹ ਧਾਰਕੇ ਸਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ 'ਸ਼ਬਦ ਸਰੂਪ' ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਰੂਪ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਦੇਹ-ਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ।

ਆਪੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਿ ਸਬਦੁ ਜੀਉ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਪਿਆਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੪੬)

ਸਬਦੁ ਗੁਰ ਪੀਰਾ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰਾ ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੩੫)

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਦਾਤਾ ਵਡ ਦਾਣਾ ॥

ਜਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਸਾਚੁ ਸੁ ਸਬਦਿ ਸਮਾਣਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੩੦)

ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਬਦੁ ਅਪਾਰਾ ॥

ਤਿਸ ਦੈ ਸਬਦਿ ਨਿਸਤਰੈ ਸੰਸਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੫੫)

ਗੁਰ ਮਹਿ ਆਪੁ ਸਮੋਇ ਸਬਦੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੨੭੯)

ਆਨਦ ਮੂਲੁ ਰਾਮੁ ਸਭੁ ਦੇਖਿਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗਜਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੧੫)

ਜਹ ਕਹ ਤਹ ਭਰਪੂਰੁ ਸਬਦੁ ਦੀਪਕਿ ਦੀਪਾਯਉ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੯੫)

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਹੈ ਸਤਸੰਗਿ ਨਿਵਾਸੀ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੯/੧)

ਨਿਰਗੁਣ ਸਰਗੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਰਲਾ ਕੇ ਗੁਰ ਸਬਦ ਸਮਾਸੀ। (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੪੦/੨੧)

ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਇਹ 'ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ' ਦਾ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤ, ਸਾਡੀ ਦਿਮਾਗੀ ਸਮਝ ਤਾਂਈ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਬੜੇ ਤਲਖ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਤੇ ਤਗੜੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ 'ਗੁਰੂ' ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ, ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਚੌਥੇ ਪਦ ਦੀ ਅਨੁਭਵੀ ਖੇਡ ਹੈ।

'ਸ਼ਬਦ' ਦੇ ਦੋ ਸਰੂਪ ਹਨ –

ਇਕ ਤਾਂ 'ਅੱਖਰੀ ਸਰੂਪ' ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ, ਤੇ

ਦੂਸਰਾ ਸਰੂਪ 'ਪਰਮ-ਤੱਤ', 'ਆਤਮ-ਰੌ', 'ਨਾਮ', 'ਜੋਤਿ' ਹੈ,

ਜੋ ਕੇਵਲ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੁਆਰਾ ਹੀ 'ਅਨੁਭਵ' ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Hence, according to *Gurmat*, 'Guru' is the 'Wordless-Word' and this 'Word' is subtle, Primal-Essence, *Naam*, (spiritual essence, Divine life current), Light, which is all pervading and intertwined. All the above adjectives are appropriate to this Guru Word and that is why, they have been used for it.

As all the *Guru Sahibs*, although being 'Light' or 'Word-Form' **guided us by assuming bodies** so that through our limited intellect, by actually seeing we may grasp the message; and the **tenth Guru through his immense mercy attached us to the 'Shabad-Form', complete 'Gurbani-Form', the 'Guru Granth-Sahib'**. Hence, we were forever saved **from the doubts of bodily-Guru.**

The Lord Himself is the true Guru and Himself the Gurbani. In every age His Saints are dear to Him. 246

The profound and unfathomable Name is his Guru and the spiritual guide. Without the Name the world is gone mad. 635

Omnipotent and great True Guru is all-wise and beneficent.

Whosoever has truth within himself; he merges in the Lord. 1030

True is the True Guru and peerless is his word, through his Gurbani, the world is saved. 1055

The Lord has merged His Ownself in the Guru through whom dispenses He His Name. 1279

Through the Guru's teachings, the Master of the universe has become manifest unto me and I now see the Lord, the source of bliss, pervading everywhere. 1315

The Lord is fully pervading every-where. It is the Guru, who has lighted the lamp of His Name. 1395

Word of the Guru is the Supreme Lord, which abides in the holy congregation. VBG-9/1

The True Guru (Lord) is without attributes and yet possesses all the qualities. VBG-40/21

Up to now the knowledge or doctrine of this 'Shabad-Guru' is **limited to our intellectual understanding**, due to which many times bitter discourses and quarrels keep happening in the *Sangats*. In reality the **subject of 'Shabad-Guru' is intuitional play of the 'fourth state' beyond the Maya three attributes.**

The 'Wordless-Word' has two Forms –

One is the 'written Form', which is with us as *Gurbani*.

The second is the 'Primal-Essence', 'Intuitive life-current', *Naam*, **Light**, which can only be 'realized' through Guru-Grace.

ਜਿਉ ਸੂਰਜੁ ਕਿਰਣਿ ਰਵਿਆ ਸਰਬ ਠਾਈ ਸਭ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਾਮੁ ਰਵੀਜੈ ॥
(ਪੰਨਾ-੧੩੨੬)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਤਾਈਂ ਸਾਡੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ 'ਗੁਰ-ਸਬਦ' ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ 'ਗੁਰ ਸਬਦ' ਦੁਆਰਾ ਗੋਬਿੰਦ ਨਹੀਂ 'ਗੱਜਦਾ', ਤਦ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਾਂਗੇ ਤੇ ਭੁਲੇਖੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ – ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਰਹੀਏ ਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਤੇ 'ਗੁਰੂ' ਮੰਨੀ ਜਾਈਏ ।

ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸੂਰਜ ਦੀ 'ਰੋਸ਼ਨੀ' ਬਾਬਤ ਜਿੰਨਾ ਗਿਆਨ ਘੋਟੀ ਜਾਵਾਂਗੇ ਜਾਂ ਬਹਿਸ ਕਰਾਂਗੇ, ਉਹ ਸਭ ਫੋਕਟ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਗੁਰੂ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਸਾਡਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ, ਸਾਡੀ ਮਨੋ-ਕਲਪਨਾ ਤਾਈਂ ਸੀਮਿਤ ਹੈ । ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ 'ਭਾਵਨਾ' ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ ।

ਜੇਹਾ ਸਤਗੁਰੁ ਕਰਿ ਜਾਣਿਆ ਤੇਹੇ ਜੇਹਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੦)

ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਜੇਹਾ ਕੋ ਇਛੁਦਾ ਤੇਹਾ ਫਲੁ ਪਾਏ ਕੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੦੨)

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅੰਗਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ ।...

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੇ ਵੇਖਾਲਾ ॥ (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੩੪/੧)

ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ 'ਗੁਰ ਸਬਦ' ਅਥਵਾ ਗੁਰ-ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਗੋਬਿੰਦ ਗੱਜਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਹੋਵੈ ਸਾਧੂ ਸੇਗੁ ॥

ਜਿਉ ਜਿਉ ਓਹੁ ਵਧਾਈਐ ਤਿਉ ਤਿਉ ਹਰਿ ਸਿਉ ਚੰਗੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੧)

ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਸਦਾ ਹੈ ਦਿਸੈ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੦੯)

ਵਡ ਭਾਗਿ ਪਾਇਆ ਗੁਰਿ ਮਿਲਾਇਆ ਸਾਧ ਕੈ ਸਤਸੰਗੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੦੪)

ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧੀਐ ਮਿਲਿ ਸਾਧ ਸਮਾਗੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੧੭)

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਕਮਾਈ ॥ (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੧੬/੧)

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਦ ਸੁਣਨ ਜਾਂ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਫੌਰਨ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ 'ਦੇਹ-ਸਰੂਪ' ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ 'ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ' ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਡੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਅਨੁਭਵ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਤਾਂ 'ਗੁਰੂ' ਲਫਜ਼ ਸੁਣਦਿਆਂ ਜਾਂ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸਾਰੇ, ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਹੀ 'ਸਬਦ ਸਰੂਪ' ਜ਼ਾਹਿਰਾ-ਜ਼ਹੂਰ ਓਤ ਪੋਤ

As the sun's rays pervade all the places, so is the Lord contained in all the hearts. 1326

Hence, as long as within our soul the '**Gur-Shabad**' is not illumined and through '**Gur-Shabad**', God does not '**Thunder**', up to then we will remain shrouded in the darkness of **ignorance and doubts will continue**; even if we **bodily keep bowing to the Guru Granth Sahib and mentally keep acknowledging it to be the Guru**.

For example, before the **appearance of a Sun's** ray, in darkness, we may **indulge in much discussion and know how about 'light'**, but **all that is useless** and similarly, our knowledge and faith about the '**Guru**' is **limited to our mind's speculation**. Our life will be affected directly according to our mental sentiments.

As is the intensity of belief in the True Guru, so is the comfort, the mortal obtains. 30

As anyone feels towards the True Guru, so is the fruit he gets. 302

The True Guru is inaccessible san enmity and extraordinary One will see the same face, he would look into the mirror. VBG-34/1

Through the Satguru's Grace, participating in the holy company of enlightened souls, by the **cultivation** of '**Guru-Shabad**' or '**Gur-Mantra**' (Waheguru) God's **Thunder and Revelation occurs within us**.

He on whom the Exalted Lord showers mercy obtains the holy company of saints. The more he frequents the saints' congregation the more the Love for the Lord. 71

My Master is eternal, He is seen by practicing the Name meditation. 509

By The great good fortune, I have obtained my Groom. The Guru has united me with Him through the holy company of saints. 704

Joining the holy company of saints, remember thou thy Lord with thy soul and body. 817

One accomplishes the Word of the Guru in the company of saints VBG-16/1

Like now, upon hearing or saying the word '**Guru**', our attention at once goes towards the '**bodily Gurus**'; similarly upon cultivation of the '**Gur-Mantar**' when within our soul **Intuition is realized, then at once upon hearing** or saying the '**Guru**' word, in our heart the Satguru's true '**Shabad-Form**' will become clearly manifested and intertwined.

ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸ ਸਬਦ-ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਨਿੱਘੀ ਅਨੁਭਵੀ 'ਗੋਦ' ਵਿਚ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ' ਮਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਨਿਕਲੇਗਾ –

ਤੁਮਰੇ ਗੁਣ ਕਿਆ ਕਹਾ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾ
ਜਬ ਗੁਰੁ ਬੋਲਹ ਤਬ ਬਿਸਮੁ ਹੋਇ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੬੭)

ਮਾਈ ਰੀ ਪੇਖਿ ਰਹੀ ਬਿਸਮਾਦ ॥
ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਮੋਹਿਓ ਅਰਜ ਤਾ ਕੇ ਸਵਾਦ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੨੨੩)

ਇਸੇ ਅਨੂਠੇ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ' ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ –
ਸੁਨਹੁ ਲੋਕਾ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੭੦)

ਨਾਨਕ ਕਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਦਿਸੈ ਜਾਹਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੯੭)

ਮਾਈ ਮੈ ਧਨੁ ਪਾਇਓ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥
ਮਨੁ ਮੇਰੇ ਧਾਵਨ ਤੇ ਛੂਟਿਓ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਬਿਸਰਾਮੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੮੬)

ਇਸ ਅਲੌਕਿਕ ਉਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਫੇਰ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਉਕਾ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ । ਹਾਂ! ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਸਾਧਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਹਰਿਜਨਾਂ, ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ' ਕਹਿਣਾ ਜਾਂ ਮੰਨਣਾ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ, ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਇਲਾਹੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਕ ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਸੇਈ 'ਪਿਆਰੇ' ਮੇਲੀ ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ । (ਅਰਦਾਸ)

ਸਾਧਸੰਗਿ ਬਸਤੁ ਅਗੋਚਰ ਲਹੈ ॥ (ਪੰਨਾ-271)

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੮੩)

ਸੁਭਰ ਭਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਰੰਗਿ ॥
ਉਪਜੈ ਚਾਉ ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੮੯)

ਸੋ ਸਾਜਨੁ ਸੋ ਸਖਾ ਮੀਤੁ ਜੋ ਹਰਿ ਕੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੯੮)

ਸਾਧੁ ਸੰਗਿ ਸਿਖਾਇਓ ਨਾਮੁ ॥
ਸਰਬ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਕਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੯੩)

ਓਇ ਸਾਜਨ ਓਇ ਮੀਤ ਪਿਆਰੇ ॥
ਜੋ ਹਮ ਕਉ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੩੯)

In the intuitional sweet and warm bosom of this *Shabad-Guru*, enjoyment of the Godly-Love-Elixir from within the heart, will spring-up itself –

what virtues of Thin can I recount O my True Guru? When the Guru speaks, I am transported with wonder, then. 167
O my mother, I am wonderstruck to see my Lord. My soul is bewitched by the unstruck melody, wondrous is whose relish. 1226

Engrossed in such a marvelous 'Love-Elixir' only, one can proclaim loudly –

Hear O people, I have obtained the essence of love. 370
Nanak's King is seen manifest, everywhere. 397
O mother, I have attained the wealth of God's Name. 1186
My mind has ceased to wander and has come to rest. 1186

Upon realizing this indescribable lofty-truthful state, there is never a need for bodily Guru. **Yes! To attain this state the *Sangat* and guidance of beloved *Gurmukhs*, Holy men, Saints, God-oriented, Enlightened souls; those of a higher state than oneself is needed, but to call or acknowledge them as Guru is not in accord with *Gurmat* (Guru tenets).** These beloved *Gurmukhs* are helpful for the seeker's motivation and pursuing the spiritual path.

O' Lord, please make me meet the loved ones, through whom Your Name should come to mind. (Prayer)

In the company of the pious person man receives the Incomprehensible Name commodity. 271
The merchandise thou hast come into the world to obtain, that Name of the Omnipresent Lord is found in the house of the saints. 283

They are completely filled with the sweetness and delight of Lord's love. In the society of saints spiritual delight wells up in their mind. 289
He is the friend he the comrade and an intimate who imparts unto me the Divine instruction. 298

The saints society teaches the Name's meditation, where with all the desires and tasks are fulfilled. 393
They alone are my friends and they alone the dear intimates, who make me remember the God's Name. 739

ਸੰਤਾ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਹੈ ਤਾ ਸਚਿ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੫੬)

ਹੋਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੇ ਸੰਤਾਂ ਸੰਗਿ ਵਿਹਾਵੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੬੧)

ਕੋਈ ਆਵੈ ਸੰਤੋ ਹਰਿ ਕਾ ਜਨੁ ਸੰਤੋ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਨੁ ਸੰਤੋ
ਮੋਹਿ ਮਾਰਗੁ ਦਿਖਲਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੨੦੧)

ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਹੋ ਜੇਹੀ ਉਚਮ-ਉਚੀ, ਸੂਚਮ-ਸੂਚੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ
ਲਿਖਿਆ ਹੈ –

ਇਕਾ ਬਾਣੀ ਇਕੁ ਗੁਰੁ ਇਕੋ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੪੬)

ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ ॥

ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਿਯਹੁ ਹਮਾਰਾ ॥ (ਚੌਪਈ ਪਾ. ੧੦)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਗੁਰੂ’ ਉਹੋ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਦਿ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ
ਇਕੋ ਸਰੂਪ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਸੂਖਮ ‘ਪਰਮ-ਤੱਤ’, ‘ਜੋਤ’ ਜਾਂ ‘ਸਬਦ’ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ
ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਸਰੀਰਕ ਜਾਂ ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਹਸਤੀ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਦਲਦੀ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਅੰਤ
ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ‘ਏਕੈ’ ਦੀ ਹੈ। ਬਗੈਰ ‘ਜੋਤਿ’, ‘ਸਬਦ’ ਜਾਂ
‘ਪਰਮ-ਤੱਤ’ ਦੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹਸਤੀ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ, ਤਿੰਨ ਤੇ ਅਨੇਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ
‘ਸਬਦ’ ਸਦਾ ਹੀ ‘ਇਕ’ ਹੈ, ਸਦਾ ਇਕਸਾਰ ‘ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਮਈ’ ਹੈ ਤੇ ਰਹੇਗਾ। ਸੂਰਜ ਤਾਂ
ਬਿਨਸਨਹਾਰ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧੁੱਪ ਭੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ‘ਅਕਾਲ’
ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਰੂਪ ‘ਸਬਦ’, ‘ਨਾਮ’, ‘ਜੋਤ’, ‘ਪਰਮ-ਤੱਤ’
ਅਟੱਲ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਹੈ।

ਹਨੇਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਮਨ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਭੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਿਸੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਪਾਠ-ਪੂਜਾ, ਗਿਆਨ,
ਧਿਆਨ, ਜਪ-ਤਪ, ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਗੁਰੂ ‘ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ’ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ‘ਤੱਤ-ਗਿਆਨ’ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਇਹ
‘ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਜਗ-ਚਾਨਣ
ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਕਰਮਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਏ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੭)

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚਤਹਿ ਹਜਾਰ ॥

ਏਤੇ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇਆ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੬੩)

ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝੁ ਨ ਬੋਲੀ ਕੋਈ ॥

ਐਥੈ ਓਥੈ ਰਾਖਾ ਪੁਝੁ ਸੋਈ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੩੧)

*If he joins the holy company of saints, then comes he to embrace love
for truth. 756*

*Be Thou merciful, O my Lord, that I may pass my life in the holy
company of saints. 861*

*Let some saint, God's holy man and my loved holy man come and show
me the way to my God. 1201*

Keeping such an ‘exalted’, ‘purest-pure’, power of the Guru in
mind, in *Gurbani* it is written –

*There is but one Divine sermon, uttered by the only Guru; there is One
Name to reflect upon. 646*

**He is the only One Form from beginning to the end, I consider
Him only to be my Guru.** *Chaupi P. 10*

It is evident from these versus that the Guru is He, who has the
same Form from the beginning to the end and He only can be the **subtle,
Primal-Essence, Light or ‘Word’, not any bodily or mind imagined
power which will always keep changing** and cannot stay firm until the
end. The other matter is of ‘Oneness’. Without ‘Light’, ‘*Shabad*’ or
‘Primal-Essence’, any other being, over time, can change to two, three or
many, **but ‘*Shabad*’ is forever ‘One’**; is forever ‘Divine-illumination’
and will remain so. The Sun is subject to destruction and with-it sunlight
will also end, but God is ‘**Timeless**’ and hence the Timeless-Being’s
‘Illumined-Form’, ‘*Shabad*’, ‘*Naam*’, ‘Light’ ‘Primal-Essence’ is eternal
and forever.

Darkness in itself, in no way, can attain light. Similarly, the
darkness of the mind’s **doubt-delusion**, by itself through any ritual,
reading-worship, knowledge, attention, meditation, discipline **cannot be
removed.**

Guru is the ‘illumined-Form’, only through the Intuitive
‘**Essence-Wisdom**’, we can attain the ‘**Soul-illumination**’. That is why
Gurbani has been called **Light of the universe.**

*Gurbani is the Divine Light in this world. Through God's grace does it
come to abide is mortal's mind. 67*

*If hundred moons arise and a thousand suns appear, even with such
light, there would be pitch darkness without the Guru. 463*

Without the True Guru, no one is man's friend.

Here and hereafter he the Lord is the mortal's savior. 1031

ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰੁ ਅੰਧਰਾਰੁ ਗੁਰੁ ਬਿਨੁ ਸਮਝ ਨ ਆਵੈ ॥
ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਸੁਰਤਿ ਨ ਸਿਧਿ ਗੁਰੁ ਬਿਨੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੯੯)

ਬਾਹਰਮੁਖੀ 'ਹਨੇਰਾ' ਕਈ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ -

1. ਚਾਨਣ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ,
2. ਨੇਤਰ-ਹੀਣਾਂ ਦਾ ਹਨੇਰਾ,
3. ਵਿਦਿਆ-ਹੀਣ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਦਿਮਾਗੀ ਅੰਧੇਰਾ ।

ਉਪਰ ਦਰਸਾਏ ਹੋਏ 'ਹਨੇਰੇ' ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਤਾਈਂ ਸੀਮਤ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤਕ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਇਕੀ 'ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ' ਦਾ 'ਹਨੇਰਾ' ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਕਾਇਆ ਗੜੁ ਭੀਤਰਿ ਕੂੜੁ ਕੁਸੜੁ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥
ਭਰਮਿ ਭੁਲੇ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਨੀ ਮਨਮੁਖ ਅੰਧ ਅਗਿਆਨੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੧੪)

ਭਰਮੁ ਕੋਟੁ ਮਾਇਆ ਖਾਈ ਕਹੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਤੋਤੀਐ ॥
ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਆਰਾਧਿ ਬਿਖਮ ਦਲੁ ਫੋਤੀਐ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੨੨)

ਭਰਮ ਲੋਭ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਵਿਕਾਰ ॥
ਭ੍ਰਮ ਛੂਟੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੩੬)

ਅੰਤਰਿ ਸਬਦੁ ਮਿਟਿਆ ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੯੮)

ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਬਿਨਸਿ ਗਏ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਅੰਧਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟੇ ਚਾਨਾਣੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੨੫)

ਅੰਧੇ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜਿਨ ਮੁਖਿ ਲੋਇਣ ਨਾਹਿ ॥
ਅੰਧੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਖਸਮਹੁ ਘੁਬੇ ਜਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੫੪)

ਸਾਡੀ ਬਿਰਤੀ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੇਤ੍ਰ ਦੇਖ ਸਕਣ, ਸਰੀਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕੇ ਜਾਂ ਬੁੱਧੀ ਪਕੜ ਸਕੇ । ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦਰਸਾਏ ਹੋਏ 'ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ' ਦੇ 'ਹਨੇਰੇ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਸਾਨੂੰ -

ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਲੋਭ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਫੁਰਸਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ।

Without the Guru, there is pitch darkness and without the Guru, understanding is not obtained. Without the Guru, man cannot obtain divine comprehension and success, and, without the Guru, he cannot be blessed with salvation 1399

The 'external' darkness is of many types -

1. **Absence** of light.
2. **Darkness of the blind.**
3. **Mental darkness** of the uneducated state.

The above-mentioned areas of darkness are limited to our body and intellect, and with our own effort can be dissipated to a certain extent. However, beyond this, there is the **darkness of Mayaci doubt-delusion**, which has been so described in *Gurbani* -

Within the body castle there are tough doors of falsehood, fraud and pride. Deluded by doubt the blind and ignorant see them not. 514 Say, in What way can the fort of doubt and the moat of mammon be over-powered? Contemplating on the Perfect Guru this formidable force is subdued. 522

Doubt is caused by the sins of avarice, worldly love and wealth. Freed from the illusion, the mortal assumes the One Lord's form. 736

When the Lord's Name abides in The mind, the darkness of ignorance is dispelled. 798

My doubt and dread are dispelled in an instant and within my dark mind the Divine light has dawned. 825

*They, who have no eyes in their face, are not called blind. **They alone are blind, O Nanak, who stray away from their Lord.** 945*

Due to our tendencies' outward orientation, we are only interested in knowing those objects which we can see, the body can feel, or the intellect can perceive. But, about the '**darkness**' of '**Mayaci doubt-delusion**', clearly shown in *Gurbani*, we -

Have no understanding
Have no Knowledge
Pay no Attention
Have no Need
Have no Time

ਇਸ ਲਈ ਇਸ 'ਭਰਮ' ਰੂਪੀ ਹਨੇਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ ।

ਆਮ ਜਨਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੀ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ –

ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ
 'ਭਰਮ ਭੁਲਾਵਾ'
 'ਭਰਮ ਕੋਟ'
 'ਭਰਮ ਸੁੱਤਾ'
 'ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ'
 'ਵੁਥਿਧਾ'
 'ਦੂਜਾ ਭਾਉ'
 'ਬਜਰ ਕਪਾਟ'
 'ਕੂੜ ਕੁਸਤ'

ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਸੁਣਦੇ, ਪਾਠ ਕਰਦੇ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ, ਇਸ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ 'ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ' ਵਿਚ ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਅਮੋਲਕ ਜੀਵਨ ਅਜਾਈ ਗੁਆ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਸਾਡੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ –

ਪਾਠੁ ਪੜ੍ਹਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ ॥
 ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥
 ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੪੧)

ਪੂਜਾ ਕਰਹਿ ਪਰੁ ਬਿਧਿ ਨਹੀ ਜਾਣਹਿ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਮਲੁ ਲਾਈ । (ਪੰਨਾ-੯੧੦)

ਕਾਹੂੰ ਲੈ ਪਾਹਨ ਪੂਜ ਧਰਯੋ ਸਿਰ ਕਾਹੂੰ ਲੈ ਲਿੰਗ ਗਰੇ ਲਟਕਾਇਓ ॥
 ਕਾਹੂੰ ਲਖਿਓ ਹਰਿ ਅਵਾਰੀ ਦਿਸਾ ਮਹਿ ਕਾਹੂੰ ਪਛਾਹ ਕੇ ਸੀਸੁ ਨਿਵਾਇਓ ॥
 ਕੋਊ ਬੁਤਾਨ ਕੇ ਪੂਜਤ ਹੈ ਪਸੁ ਕੋਊ ਮ੍ਰਿਤਾਨ ਕੇ ਪੂਜਨ ਯਾਇਓ ॥
 ਕੂਰ ਕ੍ਰਿਆ ਉਰਤਿਓ ਸਭ ਹੀ ਜਗ

ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਭੇਦੁ ਨ ਪਾਇਓ ॥ (ਸਵੱਯੋ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ 'ਅੰਧ-ਘੋਰ' ਵਿਚ ਐਨੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਅਤੇ 'ਮਸਤ' ਹਾਂ, ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ 'ਤਿਮਰ-ਹਨੇਰ' ਨੂੰ ਸਮਝਣ-ਝੁੱਝਣ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਕਦੇ –

ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ
 ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਸੀ

Therefore, even a **thought** does not arise within us for the **removal of this darkness** of doubt.

The common people do not read *Gurbani* and to them –

'worldly doubt'
 'doubt-elusion'
 'doubt-fortress'
 'doubt-sleep'
 'intense-darkness'
 'double-mindedness'
 'love of another/ duality'
 'tough opening door'
 'untruth-falsehood'

Is **not even known**, but it is astonishing that we, who read, recite and perform many other rituals of *Gurbani* are carelessly engrossed in the '**dark dungeon**' of this *Mayaci* doubt-delusion, and **wasting away our invaluable lives**. Our this state is so described (in *Gurbani*) -

The man reads holy texts and studies the Vedas. he practices inner-washing and breath control.

But the escapes not from the company of the five evil passions and is all the more tied to haughty disposition.

My dear, by these methods, the Lord is met not, and I have performed many such rituals. 641

They who perform worship, but know not the way, are polluted with the love of another. 910

Someone worships stone and places it on his head, someone hangs the phallus (lingam) around his neck.

Someone visualizes God in the South and someone bows his head towards the West.

Some fool worships the idols and someone goes to worship the dead.

The whole world is entangled in false rituals and has not known the secret of Lord-God. Swaye P. 10

We are so much **intoxicated and content in the deep 'darkness'** of this *Mayaci* doubt-delusion that to understand/ comprehend or escape from this tempting darkness, we have not even –

thought of
 felt a **need**

ਏੱਛਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ
ਖੋਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ
ਉੱਦਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ
ਘਾਲਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਘਾਲੀ ।

ਇਹਨਾਂ ਭੁੱਲੜ, ਅਗਿਆਨੀ, ਬੇਮੁਖ ਰੂਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲੀ ਰੂਹ –

1. ਨੇਤਰ-ਹੀਣ ਬੰਦੇ ਵਾਂਗ, ਮਾਇਆ ਦੇ 'ਅੰਧ-ਘੋਰ' ਵਿਚ ਜਦ ਅਤਿ ਵੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਤ੍ਰਾਹ-ਤ੍ਰਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ,
2. ਸਤਿ-ਸੰਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ 'ਮਾਇਕੀ-ਭਰਮ' ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚੋਂ ਜਾਗਦੀ ਹੈ,
3. ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਜਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,

ਤਾਂ ਉਹ 'ਭਰਮ' ਦੇ ਅੰਧ-ਗੁਬਾਰ' ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਉੱਦਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ 'ਚਾਨਣ' ਦੀ 'ਖੋਜ' ਵਿਚ ਲਗਦੀ ਹੈ ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸੰਦਰਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਞੈ ਮਿਤ੍ਰੁ ਅਸਾਡਤੇ ਸੇਈ ॥

ਹਉ ਚੂਢੇਦੀ ਜਗੁ ਸਬਾਇਆਂ ਜਨ ਨਾਨਕ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੨੦)

ਸਚਿ ਰਤੇ ਸੇ ਟੋਲਿ ਲਹੁ ਸੇ ਵਿਰਲੇ ਸੰਸਾਰਿ ॥

ਤਿਨ ਮਿਲਿਆ ਮੁਖੁ ਉਜਲਾ ਜਪਿ ਨਾਮੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੯੪)

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੦੪)

ਇਹੋ ਜੇਹੀ ਜਾਗੀ ਹੋਈ ਅਭਿਲਾਖੀ 'ਰੂਹ' ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਉਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ –

ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਪੂਰਨ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ॥

ਸਾਧਸੰਗਿ ਤੈ ਭਰਮ ਮਿਟਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੯੩)

ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਜਾਲੀ ਤਾ ਕੀ ਕਾਟੀ ਜਾ ਕਉ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਸਵਾਸਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੦੮)

ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਭਰਮ ਭਉ ਨਾਸੈ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਹਜੂਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੦੬)

ਸਬਦਿ ਮਰੈ ਤਾਂ ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਏ ॥

ਅਰਰੁ ਚਰੈ ਤਾਂ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੧੨)

felt any **desire**
searched into
made an **endeavor**
made any **serious effort**

Some **rare soul** from these mistaken, ignorant, turned away souls –

1. Like a blind person, when in the dark dungeon of *Maya* feels extreme pain and fright.
2. Participating in the Sat-Sangat, is awakened from the sleep of *Mayaci*-delusion.
3. When the earnings of previous lives are manifested.

He then **makes a dedicated effort** to escape from the dark dungeon of '**delusion**' and starts in **search of the Guru-Wisdom Light**.

They, a sight of whom banishes, evil-inclinations, are my friends.

I have searched the whole world through, but O Serf Nanak very rare are such persons. 520

Search and find out those who are imbued with Truth. Rare are they in this world. Meeting with them, man's face becomes bright and he

utters the Name of God, the Enemy of ego. 994

When the plumule of the of past actions sprouted I met the Lord, Love-relish, and Detached.

My darkness is dispelled on meeting God, O Nanak and I am awakened after being asleep for numberless births. 204

For the **motivation and guidance of such an awakened aspiring 'soul'**; Gurbani provides following instruction –

By remembering God, the perfect status is obtained. In the holy company of Saints, dread and doubt depart. 193

His noose of superstition is cut, who has faith in the Sadhsangat. 208

By Lord's devotional service, doubt and dread depart and one finds, O Nanak, ever in the presence of God. 406

If man dies through Guru's word, then does he come to embrace love for the One Lord.

If he eats the uneatable, then is his doubt dispelled. 412

ਅਰੁ ਚਰੈ ਤਾ ਸਿਧਿ ਹੋਈ ਸਿਧੀ ਤੇ ਬੁਧਿ ਪਾਈ ॥
 ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਰ ਲਾਗੇ ਤਨ ਭੀਤਰਿ ਤਾ ਭ੍ਰਮੁ ਕਾਟਿਆ ਜਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੦੭)
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੮੪)
 ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ਛੋਡਹੁ ਮਨ ਕੇ ਭਰਮਾ ॥
 ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਰੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ਪਰਹੁ ਏਕ ਕੀ ਸਰਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੯੨)
 ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਉਜਾਰਾ ਬਿਨਸੈ ਭਰਮੁ ਅੰਧੇਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੦੦)

ਜਦੋਂ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਅੰਕੁਰ ਫੁਟਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਿਸੇ 'ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ' ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਛੋਹ ਅਤੇ ਲਾਗ ਤੋਂ ਉਸਦੇ –

ਖਿਆਲਾਂ
 ਨਿਸਚਿੰਨਾਂ
 ਭਾਵਨਾਵਾਂ
 ਰੁਚੀਆਂ
 ਸੌਂਕ
 ਮਨੋਰੰਜਨ
 ਜੀਵਨ-ਸੇਧ
 ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ, ਆਦਿ

ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਹਾਂ ਜੀ, ਐਸੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ –

ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਖਿੱਚ
 ਤੇ
 ਅਸਚਰਜ ਰਸ

ਦਾ ਸਦਕਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਐਸੇ 'ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ' ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਤਾਂਘ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ –

ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰਖ ਹੈ
 ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ
 ਸਦ ਬਖਸਿੰਦ ਹੈ
 ਅਸਚਰਜ ਹੈ
 ਅਨਦ-ਬਿਨੋਦੀ ਹੈ

If man eats up the uneatable then becomes, he the perfect person, and through perfection he attains wisdom. When the arrows of the Lord's affection strike the body, then alone is the doubt dispelled. 607
Without knowing one's self O slave Nanak, the moss (filth) of doubt is removed not. 684
Says Kabir, here O mortal, shed thou thy mental doubts. 692
Contemplate thou only on the one Name, O mortal, and seek but the One Lord's asylum. 692
Contemplating the Name, there is the light of millions of suns and the darkness of superstition vanishes. 700

When plume of the previous incarnations sprouts, the seeker then comes across a spiritual soul, due to whose contact and influence his –

Thoughts
 Resolves
 Intentions
 Inclinations
 Fondlings
 Entertainments
 Life-direction
 Give and takes, etc.

Suddenly undergo change.

Yes Sir! In the continuous company and service of such blessed spiritual souls, through intuition, because of the –

Divine Love Pull
 &
 Wonderous Relish

They develop a strong desire to meet such a '**Complete-Guru**', who –

Is Love Embodiment
 Is All Knowing
 Is Ever Merciful
 Is Wonderful
 Is Pleasure-Delight

ਚੋਜੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ
 ਸੁਖ-ਸਾਗਰ ਹੈ
 ਪਾਰਸ ਹੈ
 ਸਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ
 ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਹੈ
 ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਹੈ
 ਸਰਬ ਇਛਾਂ ਪੂਰਕ ਹੈ
 ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗੇ ਹੈ
 ਲਾਡ-ਲਡਾਉਂਦਾ ਹੈ
 ਖੇਲ-ਖਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ
 ਮਿਠ ਬੋਲਤਾ ਹੈ
 ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਹੈ
 ਸਭ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੈ

ਨਿਮਾਣਿਆ ਮਾਣ ਹੈ
 ਨਿਤਾਣਿਆ ਤਾਣ ਹੈ
 ਨਿਬਾਣਿਆਂ ਥਾਉਂ ਹੈ
 ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਹੈ
 ਸਬਦ ਹੈ
 ਨਾਮ ਹੈ
 ਪੂਰਾ ਹੈ
 ਵਾਹੁ-ਵਾਹ ਹੈ

ਭਾਈ ਰੇ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁ ॥
 ਸੰਤ ਸਭਾ ਗੁਰੂ ਪਾਈਐ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥੁ ਧੋਣੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੮)

ਵਡਭਾਗਿ ਪਾਇਆ ਗੁਰਿ ਮਿਲਾਇਆ ਸਾਧ ਕੈ ਸਤਸੰਗੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੦੪)

ਸੰਤ ਸਭਾ ਓਟ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਧੁਰਿ ਮਸਤਿਕ ਲੇਖੁ ਲਿਖਾਏ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੰਤੁ ਰੰਗੀਲਾ ਪਾਇਆ ਫਿਰਿ ਦੂਖੁ ਨਾ ਲਾਗੈ ਆਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੬੬)

(ਚਲਦਾ.....)

Is Playful Beloved
 Is Ocean of Comfort
 Is Philosopher's Stone
 Is True King of Kings
 Is Fearless & Sans Enmity
 Is Destroyer of Pains
 Is Fulfiller of all Desires
 Is always Part & Parcel
 Is Fondling
 Is Playful
 Is always Sweet Tongued
 Is Extremely Beautiful
 Is the Father of Everyone

Is Pride of the Prideless

Is Power of the Powerless

Is Place for the Placeless

Is Purifier of the Sinners

Is the *Shabad*

Is the *Naam*

Is the Brimful

Is the Wonderous-Wonderous

O Brother! become the dust of the feet of saintly persons.

Guru, the wealth of salvation giver, elysian cow, is obtained in the holy company of saints. 18

By The great good fortune, I have obtained my Groom. The Guru has united me with Him through the holy company of saints. 704

In the holy company of saints, I am blessed with the protection of the perfect Guru, for such was the predestined writ on my forehead. Slave Nanak has attained unto his blissful spouse and now he shall suffer sorrow no more. 1266

Contd.